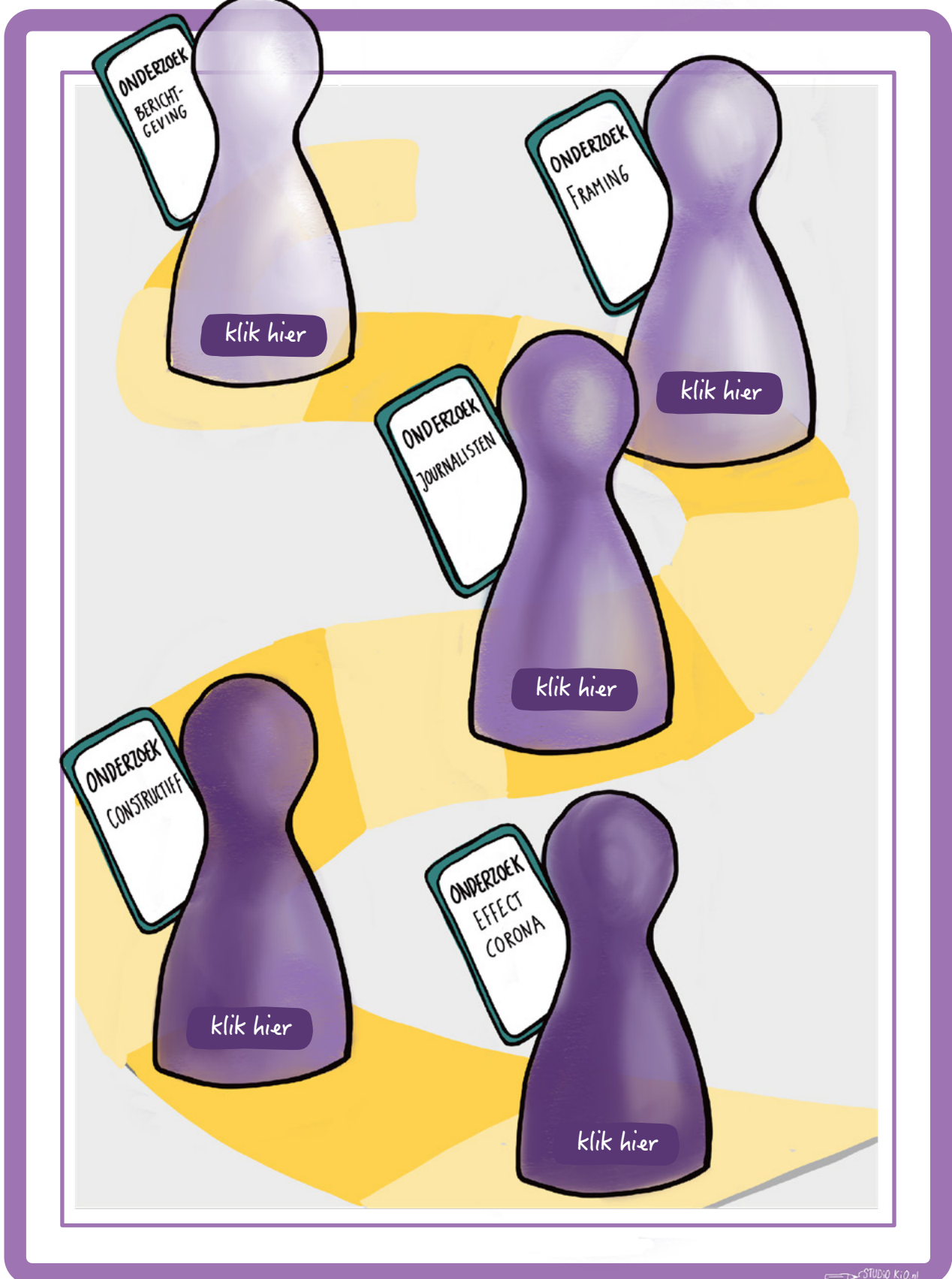

Media zonder stigma

ARGUMENTATIE

**SAMEN
STERK
ZONDER
STIGMA**

'HAAL DIE GEKKEN DAAR WEG'

Hoe nieuwsmedia bericht over mensen met een psychische aandoening, bepaalt mede het oordeel dat anderen over hen vormen. Journalisten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van stigmatisering. In de praktijk zien we veel negatieve beeldvorming in de berichtgeving. Tijd om stigmatisering in de media aan te pakken, vond Samen Sterk zonder Stigma in 2015. Dit is wat we gedaan hebben.

Bij de start is het idee vooral om woordvoerders te beïnvloeden - de bronnen van journalisten - en niet de journalisten zelf. Als woordvoerders zich genuanceerder uitlaten, kan dat ook de berichtgeving evenwichtiger maken. Die gedachte baseren we op de notitie *Te gek voor woorden* - Stigma en media van journalist Malou van Hintum. 'Journalisten hebben altijd een idee waarom ze iets nieuwswaardig vinden en ze vinden het een buitengewoon slecht idee als anderen dat met hun gemaar en genuanceer (deels) onderuit schoffelen. Daar komt bij dat journalisten erg gesteld zijn op hun onafhankelijkheid en vrijheid. Ze zetten hun hakken in het zand zodra de suggestie wordt gewekt dat daaraan wordt getornd,' schreef Van Hintum. En even verderop, in dezelfde notitie: 'Journalisten worden heel snel moe van een verongelijke toon.'

Een koffiegesprek met de burgemeester van Heerenveen vormt de aftrap. Hij zei in het ambtenarenblad Binnenlands Bestuur dat mensen met een psychische stoornis een toenemend risico vormen voor de veiligheid van de bewoners van Heerenveen. Kort daarvoor had iemand een hamer door de ramen van het gemeentehuis gegooid. Het waren eigenlijk noodkreten, vertelt de burgemeester in dat gesprek aan twee ambassadeurs van Samen Sterk: zowel de hamer als zijn uitspraak in Binnenlands Bestuur. Hij weet het ook niet meer. Het loopt de gemeente over de voeten. Hij vond het een prettig gesprek, zegt hij bij het afscheid. Hij was er een beetje zenuwachtig voor geweest, bang dat onze ambassadeurs kwamen om hem de les te lezen, wat gelukkig niet het geval bleek.

Koffiegesprekken

Vol vertrouwen beginnen we met een klein groepje ambassadeurs met het plannen van nog meer koffiegesprekken, met meer woordvoerders. Daarvoor ontwikkelen we eerst een feedback model, dat duidelijk moet maken: we komen niet

om kritiek te leveren, we komen u een spiegel voorhouden en we willen graag met u in gesprek over wat u in die spiegel ziet. Die spiegel luidt: dit is wat we u zien doen, dit is het effect op mensen zoals wij, realiseert u zich dat eigenlijk? Is dit wat u wilt? Zo nee, hoe zou het anders kunnen? Wat kunnen wij doen om daarbij te helpen?

We spreken met wethouders, landelijke aandachtsfunctionarissen verwarde personen bij het Openbaar Ministerie en andere maatschappelijke organisaties, topambtenaren bij VWS. Mooie gesprekken met mensen die ertoe doen. Soms bereiken we alleen al door onze presentatie wat we willen: een ander beeld van mensen met een psychische aandoening. Zoals die woensdagmiddag, ergens hoog in een kantoortoren. Bij onze binnenkomst zien we onze gesprekspartners schakelen: zijn wij inderdaad die ambassadeurs die uit eigen ervaring komen spreken over de beeldvorming rond personen met verward gedrag in de publieke ruimte? Strak in het pak passen we even niet in het plaatje.

INVENTARISATIE BERICHTGEVING

Halverwege 2017 leggen we alle 230 knipsels die we tot dat moment via Blendle verzameld hebben langs een meetlat met drie categorieën: positief (opbouwend), neutraal (evenwichtig) of negatief (stigmatiserend). Ongeveer een kwart van de berichten beoordelen we als negatief over mensen met een psychische aandoening, vooral in de categorie feitelijke berichtgeving. Positieve verhalen komen we vooral tegen in de categorieën opinie en human interest. Representatief is deze inventarisatie niet, maar de uitkomst vormt wel een krachtig signaal.

Koppenmakers uit de bocht

Ondertussen blijft het een beetje knagen. Moeten we ons toch niet óók rechtstreeks tot journalisten richten? Natuurlijk nemen we de 'waarschuwing' uit de notitie van Van Hintum serieus: journalisten zijn eigenzinnig en ze hebben door hun publieke beroep een dikke huid voor kritiek. Maar onbenaderbaar of niet van goede wil? Dat kunnen we ons eigenlijk niet goed voorstellen. De kop in De Telegraaf (11 mei 2016) raakt ons daardoor vol in de flank. 'Merktaken gestoorde' staat er boven een bericht dat begint met: 'Verwarde mensen die een gevaar voor de samenleving kunnen opleveren, mogen nooit meer onopgemerkt blijven.' Contact met de verslaggever van dienst die dit bericht heeft opgetypt, levert een mooi gesprek op, waarin ook zij haar ergernis uit over de koppenmakers bij haar krant.

Het heeft dus wel degelijk zin om ons rechtstreeks tot journalisten te richten. Maar dan moeten wel een idee voor een andere aanpak hebben: als de huidige berichtgeving (te) vaak uit de bocht vliegt, wat kunnen journalisten dan zelf doen om dit te voorkomen? Hoe nodig dat is, blijkt uit de koppen die we in de maanden daarna uit verschillende kranten knippen. 'Te lijp voor het gesticht' (AD, 19 augustus 2016), 'Tijdbommen van de straat' (AD, 31 januari 2017), 'Je zal er maar naast wonen' (BN De Stem, 18 mei 2017) en nog veel meer.

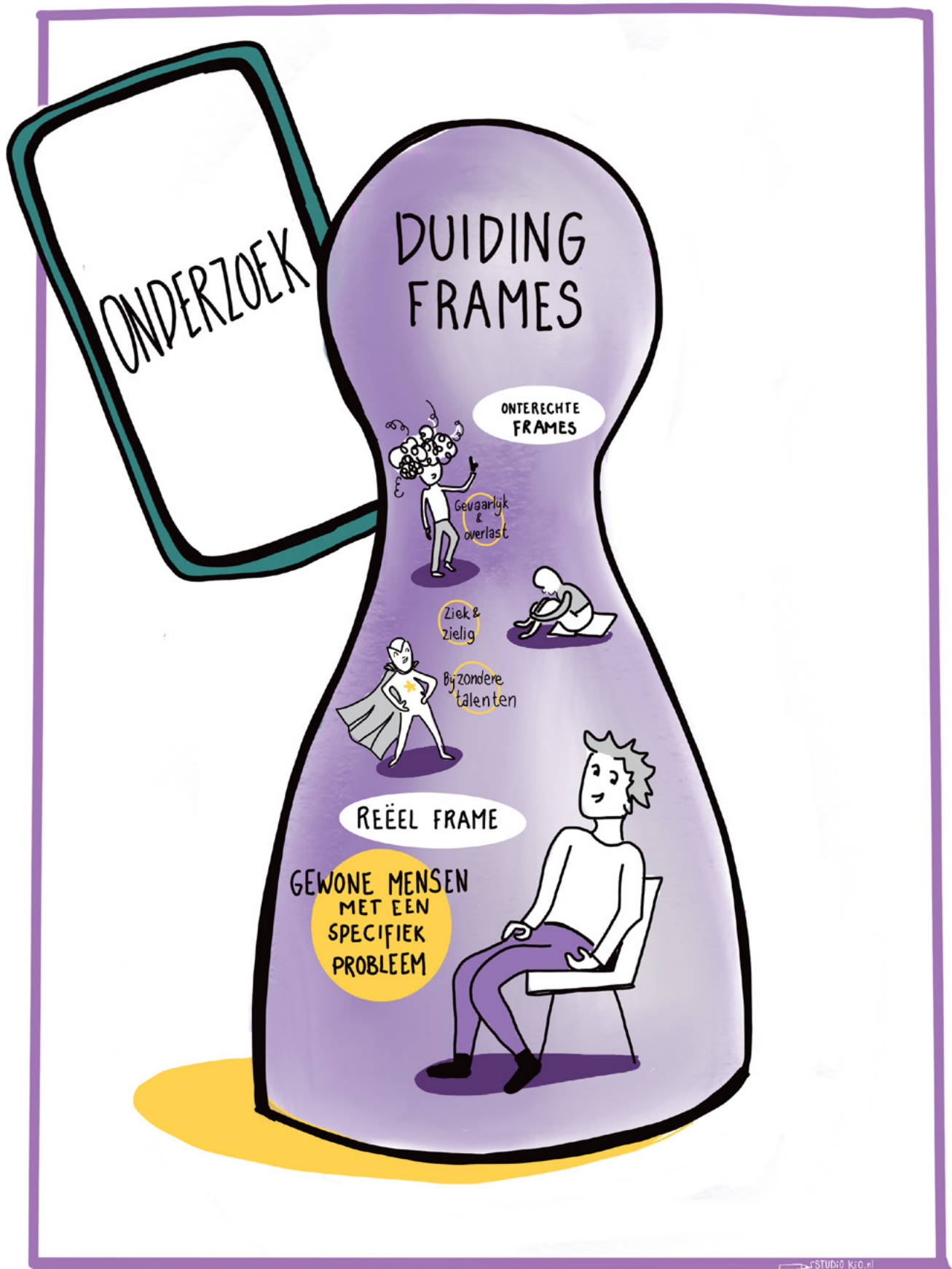
Verwarde personen

Het 'verwarde personen debat' zwelt aan. In de media en ook in bestuurlijke kringen. Van begin af aan wordt dat debat gedomineerd door incidenten: elke keer als er iemand het slachtoffer is van geweld door een dader met een psychische aandoening, leggen veel media het verband met de oplopende E33 politiemeldingen 'verwarde persoon', al gebruikt de politie die registratiecode uitsluitend als er juist géén sprake is van enig strafbaar feit.

Dat doen ze overigens steeds vaker: het aantal politiemeldingen neemt met tienduizenden per jaar toe. Over de oorzaak worden de media al snel gevoed door deskundigen met een uitgesproken mening. Zoals in RTL Nieuws (19 april 2017), waar een universitair docent overlastrecht stelt: 'Veel mensen zijn uit klinieken aan de rand van de stad of in de bossen verplaatst naar woonwijken. Dat is op zich mooi, want dan wonen we allemaal samen in de [ironische toon] 'inclusieve samenleving'. Maar als dat gepaard gaat met bezuinigingen op zorg aan huis, dan is dat een recept voor ongelukken. Dan kan dat leiden tot dit soort tikkende tijdbommen.'

In contact met redacties

Ondertussen lukt het Samen Sterk steeds beter om in gesprek te komen met journalisten en redacties. De Volkskrant is de eerste. Op voorspraak van de ombudsvrouw van die krant worden we door de hoofdredactie uitgenodigd om op een maandagochtend in maart 2017 de 'benen op tafel' sessie van de redactie te verzorgen. Om ons verhaal te onderbouwen knippen we alle berichten uit die krant over mensen met psychische problemen, over een periode van drie maanden voorafgaand aan het gesprek. We constateren dat in de Volkskrant geen direct stigmatiserende koppen en berichten te vinden zijn, zoals hiervoor geciteerd. Wel zien we dat de krant nogal de nadruk legt op incidenten. Dat vindt de redactie zelf vanzelfsprekend, gezien hun rol als brenger van het nieuws. We zijn het er tenslotte over eens dat daar wel iets tegenover mag staan: ook verhalen geschreven vanuit de 'menselijke kant', met sympathie en openheid.

DUIDING FRAMES

Ondertussen willen we meer weten over hoe beeldvorming in de media eigenlijk werkt. Wat zijn dominante frames in de berichtgeving over mensen met een psychische aandoening? Hoe komen die tot stand? Wat maakt ze voor journalisten zo verleidelijk om in mee te gaan? In maart 2017 organiseren we een bijeenkomst voor woordvoerders van instellingen en patiëntenorganisaties met framing goeroe Hans de Bruijn, waar we ons laten bijpraten over de principes achter framing. Gewapend met die kennis ontwikkelen we een model om de framing in de nieuwsberichten over mensen met een psychische aandoening te duiden.

Vier frames blijken dominant:

Gevaar en overlast

Dit frame komt vooral terug in de berichtgeving over personen met verward gedrag en in berichtgeving over incidenten met geweldpleging of ernstige overlast in wijken en buurten. Vaak gaat het dan over mensen met psychosegevoeligheid, persoonlijkheidsstoornissen of verslaving.

Ziek en zielig

Dit frame komt vooral terug in human interest verhalen en interviews met mensen die zelf of in hun omgeving met een psychische aandoening te maken hebben. Vaak gaat het dan over mensen met ernstige vormen van depressie, angststoornissen, eetstoornissen of andere 'common mental disorders'.

Bijzondere talenten

In dit frame wordt het hebben van een psychische aandoening gekoppeld aan bijzondere kenmerken, zoals helderheid van geest of bijzondere creativiteit. Dit frame lijkt aantrekkelijk, maar het is een valkuil: mensen met een psychische aandoening zijn in de praktijk – op de aandoening na – niet anders dan anderen.

Gewone mensen met een specifiek probleem

Dit is ons 'tegenframe', ontwikkeld om een alternatief te bieden aan stereotypering en eenzijdige beeldvorming.

Beest op vrije voeten

Begin oktober 2017. Op een mooie nazomeravond maakt de 25-jarige Anne Faber een fietstocht in het buitengebied ten noorden van Utrecht. Als ze niet terugkomt, organiseert haar familie samen met de politie en heel veel burgers een massale speurtocht. Het duurt dagen. Haar fiets wordt opgedregd uit een vijver bij Den Dolder. Heel Nederland leeft mee. Als uiteindelijk de man wordt opgepakt die verantwoordelijk is voor haar verdwijning en dood, blijkt het een patiënt van de nabijgelegen halfopen forensische kliniek Aventurijn: Michael P. Nu vraagt heel Nederland zich af hoe het kan dat deze man zich vrij kon bewegen. Hij was namelijk al in 2011 veroordeeld voor de brute verkrachting van twee minderjarige meisjes. De Telegraaf verwoordt het volksgevoel zo: 'Beest op vrije voeten' (Telegraaf, 14 oktober 2017). Het AD kopt: 'Haal die gekken daar weg' (AD, 16 oktober 2017).

In vrijwel alle media wordt vervolgens verband gelegd tussen dit schokkende incident en de ontwikkelingen rond verwarde personen in de afgelopen jaren. Ook dat debat was immers begonnen met een brute moord, gepleegd door een man-in-de-war: de moord op Els Borst. Dat beeld is altijd blijven plakken, en het wordt nu dominant: zie je nu wel wat er kan gebeuren als we dit probleem niet aanpakken?

Wie in die dagen de sociale media volgt, inclusief de reacties onder krantenberichten, voelt bovendien dat de volkswoede zich verbreedt. Die begint zich te richten op alle mensen met psychische aandoeningen, ongeacht hun achtergrond, gedrag of manier van zijn. Iedereen die een tegengeluid laat horen, loopt het risico afgebrand te worden als verdediger van zieke moordenaars. Wie durft nu nog hardop te zeggen: ook ik heb een psychische aandoening? De reactie zou zomaar kunnen luiden: ben jij er ook zo een?

VERANTWOOR- DELIJKHEID JOURNALISTEN

Nemen journalisten verantwoordelijkheid voor wat hun berichtgeving teweegbrengt in de samenleving? We hebben contact met Christine de Vries, die dit onderzoekt in het kader van haar afstuderen als psychiater in 2017. Haar voornaamste conclusie: journalisten zijn zich er in meerderheid van bewust dat ze een eenzijdig negatief beeld geven van mensen met een psychische aandoening. Ze snappen wel dat dit pijnlijk is voor die mensen, maar ze zien het als een onvermijdelijk gevolg van hun journalistieke werk. Kortom: ze nemen het voor lief.

De dominante werkhouding onder journalisten is nog altijd: wij brengen de feiten, maar we zijn niet verantwoordelijk voor de gevolgen daarvan. Wel zeggen veel journalisten open te staan voor oprechte feedback. Bovendien zijn journalisten altijd op zoek naar goede bronnen, zowel als het gaat om kennis als om personen die bereid zijn om hun verhaal te vertellen. Daar liggen twee goede vertrekpunten voor beïnvloeding. We maken een speciale rubriek 'kennis voor journalisten' op de website van Samen Sterk. En we beginnen met het organiseren van mediatrainingen voor ambassadeurs van Samen Sterk en woordvoerders van cliëntenorganisaties, in samenwerking met het Fonds PGO.

Op stoom

Gelukkig begint de aanpak op stoom te komen. Bellen en mailen met journalisten leidt steeds vaker tot indringende mailwisselingen en telefoongesprekken. We worden uitgenodigd voor gastlessen bij verschillende opleidingen journalistiek. We worden gevraagd om te komen spreken op bijeenkomsten en congressen. We werken hierbij samen met verschillende organisaties van, voor en door mensen met een psychische aandoening, zoals MIND Platform en Verslavingskunde Nederland.

Ook zijn we welkom bij de redacties van een aantal grote nieuwsmedia: NRC (mei 2018), Trouw (november 2018) en de NOS Nieuwsdienst (mei 2019). We steken veel werk in de voorbereiding van die gesprekken. We verzamelen telkens drie maanden berichtgeving bij het betreffende medium en analyseren die op basis van het nieuw ontwikkelde framing model. Het resultaat: een kwart (bij NRC en Trouw) tot bijna de helft (bij de NOS) van de berichten past in het frame 'gevaar en overlast'. Dat komt vooral door de grote stroom berichten over ernstige incidenten (strafbare feiten gepleegd door mensen met een psychische aandoening) en over overlast door mensen met verward gedrag. Nog eens een kwart van de berichten (bij alle drie media) past in het frame 'ziek en zielig'. In die berichten ligt sterk de nadruk op de ernst van de aandoening, hoe groot de impact is en vooral dat het nooit meer overgaat. Hoopgevend is dat een derde tot de helft van de berichten mensen neerzet als 'gewone mensen, met een specifiek probleem'. De redacties vinden het prettig om op deze manier onderbouwde feedback te krijgen op hun berichtgeving en er volgen zonder uitzondering mooie gesprekken over de journalistieke dilemma's die eraan ten grondslag liggen.

EFFECT VAN CONSTRUCTIEVE JOURNALISTIEK

Is er een manier waarop nieuwsmedia wel aandacht kunnen geven aan wat hun publiek nu eenmaal aangrijpt (zoals ernstige incidenten), hun verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de gevolgen daarvan (negatieve beeldvorming) en die gevolgen waar mogelijk beperken?

We komen in contact met Liesbeth Hermans, lector constructieve journalistiek aan de Hogeschool Windesheim. Zij onderzoekt de mogelijkheden om de journalistiek juist wél verantwoordelijkheid te laten nemen voor de effecten van de berichtgeving, zonder de journalistieke onafhankelijkheid prijs te geven of af te doen aan de maatschappelijke taak van nieuwsmedia: mensen informeren over wat er aan de hand is in de samenleving. Constructieve journalistiek stopt niet bij het melden van maatschappelijke problemen, het wil aangeven welke oplossingen er zijn. Perspectief bieden, zodat de nieuwsconsument zich bemoedigd voelt en aan de slag kan in zijn eigen omgeving, in plaats van zich lamgeslagen te voelen door alle narigheid die de media hem voorschotelt.

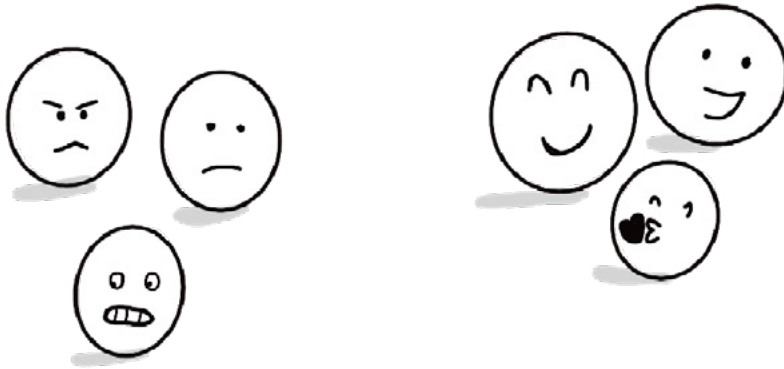
Het lectoraat constructieve journalistiek voert voor ons een onderzoek uit om te kijken of constructieve journalistiek helpt de negatieve beeldvorming rond mensen met een psychische aandoening te doorbreken. Dat doen ze relatief grootschalig: 724 willekeurig geselecteerde respondenten krijgen één van twee nieuwsberichten gepresenteerd: ofwel 'traditioneel', dus zonder oplossingen en handelingsperspectief, ofwel 'constructief'. Daarna wordt hun emotionele gesteldheid gemeten. Een bericht met constructieve elementen roept bij de lezers ongeveer 10 punten (op een schaal van 0 tot 100) meer positieve emoties op (hoopvol, enthousiast, geïnspireerd en opgewekt) en ongeveer 10 punten minder negatieve (boos, bedroefd, machteloos en ongerust). 'Op de lange termijn is de verwachting dat constructieve elementen in berichtgeving zorgen voor meer positieve en minder negatieve emoties, wat weer zorgt voor een algemeen positiever wereldbeeld en dus ook voor een positievere beeldvorming rond mensen met een psychische aandoening,' schrijven de onderzoekers in hun eindrapport.

Dominant

Ondertussen blijft de berichtgeving over incidenten en over verwarde personen dominant in de Nederlandse nieuwsmedia. In mei 2019 is het opnieuw raak: precies op het moment dat we in gesprek zijn met de redactie van de NOS Nieuwsdienst, komen op de Brunssummerheide twee mensen om het leven door messteken van een jongen die kort daarvoor uit een gesloten afdeling van de regionale ggz-instelling was weggelopen. Hij blijkt ook verantwoordelijk voor de dood van een vrouw in de Scheveningse bosjes. Opnieuw wordt in de media direct het verband gelegd met de falende aanpak van personen met verward gedrag, met ggz-instellingen die hun veiligheidstaak verwaarlozen en het veronderstelde risico dat uit zou gaan van mensen met psychische aandoeningen in het algemeen.

Of liever gezegd: van mensen in een psychose. Want daar zijn alle deskundigen het al snel over eens, al is er nog helemaal niets bekend over de achtergronden van de dader: Thijs H. Hij móet wel gehandeld hebben onder invloed van een psychose, als ultieme vorm van verwardheid. Dat de betreffende kliniek uit privacyoverwegingen geen verdere toelichting wil geven, wordt de instelling zwaar verweten. Het OM stapt zelfs naar de rechter om de kliniek te dwingen het patiëntendossier van Thijs H. aan de politie te overhandigen in het kader van het strafrechtelijk onderzoek.

De NOS Nieuwsdienst bericht in deze periode opvallend terughoudend en nuchter over deze zaak, valt ook mensen in onze omgeving op. Eén van de senior redacteuren gezondheidszorg die zelf niet lang daarvoor met een psychose te maken kreeg, heeft zich daar hard voor gemaakt, naar aanleiding van onze presentatie op de redactie.

Impact

Wat is het effect van onze inspanningen? Is er iets te zeggen over de impact op de berichtgeving? We realiseren ons dat wat wij doen kleinschalig is en dat het bovendien lastig is om de impact ervan te objectiveren. Bovendien: blijvende impact vraagt geduld en – uiteindelijk – opschalen van de aanpak. Dat we de 'goede dingen doen' blijkt uit een impactanalyse door onderzoeksbureau Sinzer. Hun conclusie: '[...] kon op basis van een klein aantal interviews worden geïllustreerd dat de activiteiten gericht op (toekomstige) journalisten en woordvoerders van professionele media inderdaad kunnen leiden tot de beoogde [...] effecten, zoals een vergroot bewustzijn met betrekking tot het thema stigma en meer kennis van bestaande frames'.

Woordvoering bij incidenten

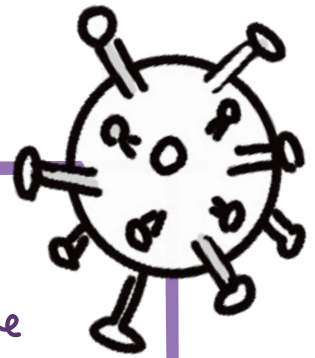
We vragen ons af of de woordvoerders van ggz-instellingen bij incidenten een matigende, destigmatiserende rol kunnen spelen om de berichtgeving in de media te nuanceren. We hebben al eerder een werkdocument voor ze gemaakt, hoe je destigmatiserend zou kunnen optreden bij incidenten. We onderzoeken nu zes incidenten in de tweede helft van 2019, inclusief de rol van de ggz-woordvoerders hierbij. Die is ambivalent: in veel gevallen telt de reputatie van de instelling die zij vertegenwoordigen zwaarder dan de reputatie van hun doelgroep: mensen met ernstige psychische aandoeningen. Het levert goede gesprekken op bij verschillende ggz-instellingen.

Corona

Dan komt Corona. Nederland gaat op slot. Gastlessen gaan niet door. Optredens worden afgezegd. Online bijeenkomsten beginnen op te komen, maar de impact daarvan is veel minder groot dan bij live ontmoetingen. Een gepland gesprek met de redactie van De Gelderlander, ook voorafgegaan door een uitgebreide inventarisatie van hun berichtgeving, wordt per mail afgedaan.

EFFECT CORONA OP BERICHTGEVING & BIJVANGST

In de eerste maanden van de coronacrisis, in het tweede kwartaal van 2020, lijkt de berichtgeving over mensen met psychische aandoeningen milder te worden. Er is veel begrip voor het isolement waar mensen door de lockdowns in terecht komen. Ook komen er mensen aan het woord die duidelijk maken dat zij al jaren meemaken wat heel Nederland nu overkomt: beperkt worden in je bewegingsvrijheid.

We vragen Windesheim om hier een kleinschalig onderzoek naar te doen: klopt het dat de berichtgeving veranderd is in coronatijd? Dat blijkt nauwelijks het geval. Voor zover er in de media meer begrip was voor psychische aandoeningen en er minder aandacht voor het zoveelste incident met een verwarde persoon, was dat effect heel tijdelijk.

Maar de bijvangst uit dit onderzoek is groot. We hebben namelijk een uitsplitsing laten maken van de toon in de berichtgeving over mensen met verschillende psychische aandoeningen. Daaruit blijkt dat die toon vooral negatief is als het gaat over mensen met psychosegevoeligheid. Sterker nog: zij komen vrijwel uitsluitend negatief in het nieuws: als daders van geweld of als veroorzakers van overlast en andere narigheid voor hun omgeving.

We onderwerpen daarom in de loop van 2020 de enorme berg van 1.321 knipsels die we van begin 2019 tot augustus 2020 verzameld hebben via Blendle en Google Alerts aan een nader onderzoek. Hoe zit het met de verdeling van de framing in die berichtgeving over de verschillende aandoeningen? Zou het zo kunnen zijn dat het frame 'gevaar en overlast' vooral voorkomt in berichten over mensen met psychosegevoeligheid en niet in berichten over mensen met andere psychische aandoeningen? De uitkomst is glashelder: berichtgeving in het frame 'gevaar en overlast' is vrijwel helemaal toe te schrijven aan nieuws rond mensen met psychosegevoeligheid, verward gedrag of verslaving.

Bij andere, vaker voorkomende aandoeningen zoals angststoornissen, depressies, dwang of eetproblemen is de berichtgeving veel genuanceerder, bijna evenwichtig te noemen. Daar stapt de journalistiek hoogstens wat vaak in het frame 'ziek en zielig'. We durven inmiddels te zeggen dat we op die laatste aandoeningen in de media nauwelijks negatieve beeldvorming zien, en helemaal geen stigmatisering. Veel van die berichtgeving gaat bijvoorbeeld over meer of minder bekende Nederlanders die in alle openheid hun verhaal vertellen, met alle nuancerings en dilemma's, lijden en herstel. Verslaggevers, interviewers en programmamakers brengen het allemaal relatief begripvol in beeld, al vliegen ze nog wel eens uit de bocht in beschrijvingen van hoe erg het allemaal is voor de betrokkenen.

Samenwerking

Eind 2020 besluiten we om in de laatste fase van het project intensief samen te werken met de belangenorganisaties van, voor en door mensen met psychosegevoeligheid en hun naasten: Anoksis, PlusMinus, PsychoseNet en Ypsilon. We voeren een enquête uit onder hun achterbannen, waaruit duidelijk wordt hoeveel last mensen hebben van de negatieve beeldvorming. We maken een handreiking voor mensen met psychosegevoeligheid die contact willen zoeken met de media, ofwel om te reageren op berichten (via de feedback methode). Ofwel om hun verhaal te vertellen en daarmee de andere kant van psychosegevoeligheid te laten zien. De laatste mediatraining, in september 2021, is exclusief gericht op ervaringsdeskundigen uit deze groep. We beogen dat zij met deze kennis en tools zelf verder kunnen.

Als laatste ontwikkelen we de interactieve online game 'Verwarrend nieuws' (www.verwarrendnieuws.nl), waarin we de speler laten ervaren hoe journalistieke uitdagingen (de jacht op nieuws, de neiging tot uitvergroten, inspelen op angst voor verlies van zekerheden, een zondebok zoeken, je publiek behagen) de negatieve beeldvorming rond mensen met verward gedrag kunnen uitlokken. Die game zal nog zeker tot 2022 online blijven, ook als het project Aanpak stigmatisering in de media op 30 september 2021 noodgedwongen stopt.

Wat blijft

Wat we geleerd hebben blijft. De werkwijzen die we ontwikkeld hebben, blijven beschikbaar. Zeker, beïnvloeding van de nieuwsmedia vraagt tijd, geduld en doorzettingsvermogen. Maar uiteindelijk blijken journalisten ook gewoon mensen te zijn die hun werk zo goed mogelijk proberen te doen en die je met een positief verhaal en een aanbod tot een open dialoog prima kunt bereiken. Het is de moeite waard om daarmee dóór te gaan, ook nu dit project bij Samen Sterk zonder Stigma op 30 september 2021 stopt.

Bronnen

Belgraver, V. en Roest-Boers, N., *De effecten van Samen Sterk zonder Stigma*, Amsterdam, Sinzer, 2019.

Dijkman, K.J., *Destigmatisering bij incidenten. Werkdocument voor communicatieprofessionals*, Amersfoort, Samen Sterk zonder Stigma, 2018.

Dijkman, K.J., *Er zijn levens in gevaar... Een verkennend onderzoek naar de berichtgeving rond incidenten in de geestelijke gezondheidszorg*, Amersfoort, Samen Sterk zonder Stigma, 2019.

Hermans, L., Hietbrink, N. en Prins, T., *Een verwarrende tijd. Onderzoek naar de nieuwsberichtgeving over mensen met een psychische aandoening voor en tijdens de coronaperiode*, Samen Sterk zonder Stigma/Windesheim, Amersfoort/Zwolle, 2020.

Van Hintum, M., *Te gek voor woorden. Stigma en media*, Amersfoort, Samen Sterk zonder Stigma, 2015.

Prins, T. en Hermans, L., *Wat zijn de feiten? De bijdrage van een constructieve nieuwsaanpak op de beeldvorming rond mensen met een psychische aandoening*, Amersfoort/Zwolle, Samen Sterk zonder Stigma/Windesheim, 2019.

Roex, K., *In verwarde staat. Kritiek op een politiek van normaliteit*, Amersfoort, Uitgeverij Lontano, 2019.

De Vries, C., *Destigmatisering en de media*, Referaat, Bilthoven, 20 juni 2017.

Weeghel, J., van, Pijnenborg, M., Veer, J., van 't & Kienhorst, G. (red), *Handboek destigmatisering bij psychische aandoeningen. Principes, perspectieven en praktijken*, Bussum, Uitgeverij Coutinho, 2015.